
*СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА
ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА
ГРАДА НОВОГ САДА
2025 – 2029*

август, 2025.

УВОД

Током постојања Историјског архива Града Новог Сада уочавају се две фазе: прва почиње његовим оснивањем 1954. године, и друга, усељењем у нову, изузетно функционалну зграду 2016. године, која омогућава обављање архивске делатности на изузетно високом нивоу. Архив врши заштиту архивске грађе и документарног материјала на подручју Града Новог Сада са Петроварадином и општина: Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Врбас, Тител, Темерин, Сремски Карловци и Жабал.

Током процеса стратешког планирања као кључне снаге институције идентификовани су: одличан објекат и услови за чување архивске грађе; образован стручни кадар; добра техничка опремљеност; квалитет архивске грађе и добра атмосфера у колективу. Уочене су и кључне слабости, на чијем је превазилажењу потребно радити током планског периода. Оне укључују недовољан број стручних радника; неповољну старосну структуру запослених; велику количину несређене архивске грађе; недовољне капацитете за писање и реализацију пројеката; непостојање педагошке службе у оквиру Архива и недовољно познавање језика грађе међу запосленима (латински, немачки, мађарски). Као прилике за успешан развој делатности Архива идентификовани су добра сарадња са установама културе и образовања у Новом Саду, Војводини, Србији и у непосредном међународном окружењу; добра комуникација са оснивачем и солидно финансирање од стране оснивача; постојање фондова за прекограничну сарадњу; допринос информационих технологија бољој видљивости Архива и његовог рада и процес дигитализације као облик заштите архивске грађе. Као претње за деловање уочени су: забрана запошљавања у државним установама; губитак радних места услед одласка радника у пензију; Закон о архивима у садашњем облику, подела грађе на јавну и приватну и технолошки изазови дигитализације.

За плански период до 2029. године пројектовано је осам стратешких циљева: 1. Запошљавање стручних кадрова; 2. Сређивање несређене архивске грађе; 3. Јачање технолошке опремљености установе; 4. Дигитализација архивске грађе; 5. Јачање капацитета запослених за писање и реализацију пројеката; 6. Унапређење сарадње са корисницима кроз едукацију и увођење педагошке службе; 7. Повећање видљивости Архива кроз уступање простора за реализацију културних програма, унапређење веб странице и коришћење друштвених мрежа; 8. Формирање рестаураторске и конзерваторске радионице и књиговезнице у оквиру Историјског архива Града Новог Сада. Урађен је акциони план за прву годину реализације стратешког плана, направљени су и планови мониторинга и евалуације постигнутих резултата, као и детаљан план комуницирања стратешког плана стручној и широј јавности.

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Историјски архив Града Новог Сада је основан 21. маја 1954. године решењем Народног одбора Града Новог Сада и као привремено решење за радне просторије и депое додељени су му објекти на Петроварадинској тврђави. У питању су били објекти који су претходно служили као војне касарне, што јасно наводи на закључак да нису испуњавали ни минимум услова за квалитетно чување архивске грађе.

Захваљујући огромном напору Града Новог Сада, у периоду од новембра 2011. до децембра 2014. године изграђена је нова зграда Архива. Корисна површина објекта је 7.856,45 m² и поред 14 депоа који заузимају 3.300 m², он поседује и све друге пратеће садржаје за несметано функционисање установе и савремен начин чувања и презентације архивске грађе.

Архив врши заштиту архивске грађе и документарног материјала ван Архива у регистратурама органа, привредних друштава, удружења, установа и других стваралаца и ималаца архивске грађе и документарног материјала на подручју Града Новог Сада са Петроварадином и општина Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Врбас, Тител, Темерин, Сремски Карловци и Жабалъ.

Документи који се налазе у фондовима и збиркама Историјског архива Града Новог Сада обухватају временски период од средине XVIII века до данашњих дана и представљају извор података значајних за политичку, привредну, друштвену, културну и црквену историју Новог Сада и околних општина.

Од оснивања Архива примљено је преко 60 фондова из периода Хабзбуршке монархије. Од овог броја је 17 фондова органа управе (општина) за период до 1918. године – сви ови фондови су категорисани као архивска грађа од великог значаја. Поред фондова управе, из овог периода Архив поседује и фондове школа, судова и јавних бележника. Из овог периода датирају и најзначајнији фондови нашег архива: *Магистрат Слободног краљевског града Новог Сада 1748–1918.* који има статус фонда од изузетног значаја и *Карловачка гимназија* и *Гимназија Ј. Ј. Змај* (некадашња Српска православна велика гимназија у Новом Саду), најстарије средњошколске установе код Срба. Сви фондови из периода до 1918. године су сређени и доступни за коришћење, али је архивска грађа у тим фондовима делимично оштећена и некомплетна. Грађа Магистрата је великим делом аналитички обрађена и могуће ју је електронски претраживати.

За период између два светска рата Архив је прикупио преко 100 фондова архивске грађе. Углавном су то фондови управе, судова, школа и јавних бележника, а мањим делом привредни фондови. Сви фондови из овог периода су сређени и могу се користити. Језик грађе је најчешће српски. Најзначајнији фонд из овог периода је свакако фонд *Градско поглаварство Нови Сад 1919–1941.*

За период Другог светског рата и окупације, Архив поседује 40 фондова од којих се по свом значају истичу *Команда града Новог Сада 1941,* *Градско начелство Слободног краљевског града Новог Сада 1941–1944.* и *Велики Жупан Слободног краљевског града Новог Сада 1941–1944.* Грађа из овог периода је сређена, у великој мери аналитички обрађена и може се електронски претраживати.

Највише грађе, преко 800 фондова, Архив има за периода после Другог светског рата. За овај период карактеристично је да има највише фондова органа управе и привредних субјеката.

У току 2025. године Историјски архив Града Новог Сада преузео је архивску грађу Архива САНУ у Сремским Карловцима (органи управе, судства, школства, лични фондови). Распон грађе је од прве половине XVIII века до краја XX века, у укупној количини од око 400 метара. Примљена грађа није фондовски разграничена, те је неопходно што пре приступити подели по фондовима и сређивању.

На основу важећег Правилника о организацији и систематизацији послова, бр. 031-729 од 21. децембра 2018. године, и последње Измене Правилника бр. 031-71 од 13. фебруара 2025. године, Архив има три организационе јединице – одељења: Одељење за документацију, информације, коришћење и заштиту архивске грађе ван Архива, Одељење за обраду, заштиту и сређивање архивске грађе у Архиву, и Одељења за заједничке послове. У Архиву је тренутно на неодређено време запослено 17 лица, поред којих још и директор као именовано лице.

ОПИС ПРОЦЕСА СТРАТЕШКОГ ПЛАНИРАЊА

Процес стратешког планирања реализован је у периоду мај – јул 2025. године. Састављен је тим од пет чланова, који је направио план процеса стратешког планирања и договорио поделу послова међу члановима тима. Потом је урађена нова SWOT анализа у којој су идентификоване снаге и слабости институције, као и прилике и претње за њен развој у окружењу. Утврђени су кључни ресурси на које се Историјски архив Града Новог Сада може ослонити у даљем раду, као и ресурси којима је неопходно унапређење и побољшање. Издвојене су стратешке теме у односу на које је потребно дефинисати стратешке циљеве за наредни период. Радна група Архива је најпре извршила евалуацију претходног стратешког плана за период 2020–2025, образложила резултате SWOT анализе, а затим идентификовала стратешке циљеве за наредни петогодишњи период. У прве две недеље јуна урађена је финансијска анализа пословања Архива за претходних пет година, да би на основу свих ових елемената била направљена скица новог стратешког плана. До краја јуна, скица је дискутована са свим члановима колектива, да би финалне измене биле унете у јулу 2025. године. Почетком августа, коначна верзија новог Стратешког плана послата је Управи за културу Града Новог Сада.

АНАЛИЗА СТРАТЕШКИХ ПОДАТАКА

У оквиру друге фазе стратешког планирања урађена је анализа снага и слабости саме институције, као и прилика и претњи за њен развој у окружењу. Током овог процеса коришћена је SWOT анализа, која је јасно указала на одређене капацитете Историјског архива Града Новог Сада и на потребу за унапређењем одређених ресурса.

Као кључне **снаге** институције идентификовани су:

1) Одличан објекат и услови за чување архивске грађе

Историјски архив Града Новог Сада располаже објектом који се може сматрати једним од најбољих у земљи, који омогућава поштовање свих стандарда архивистичке струке. Корисна површина објекта је 7.856,45 m² и поред 14 депоа који заузимају 3.300 m², поседује и све друге пратеће садржаје за несметано функционисање и савремен начин чувања и презентације архивске грађе (изложбени хол, конференцијску салу, просторију за дератизацију и пријем грађе, просторију за конзервацију).

2) Образован стручни кадар

Тренутно у историјском архиву Града Новог Сада ради четворо архивских саветника са тенденцијом повећања за још два стручњака у овом звању у наредне две године. Међу запосленима је 13 запослених са високом стручном спремом (углавном историјских наука) и четворо запослених са средњом стручном спремом. Дугогодишње искуство запослених свакако представља значајну снагу овог колектива.

3) Добра техничка опремљеност

Депои Архива су опремљени мобилним полицама и сваки од депоа има свој систем за гашење пожара и климатизацију, што све омогућава најбоље услове за чување архивске грађе. Изложбени салон је опремљен са 30 штафелаја, 10 покретних паноа, 10 витрина, два „тотема“ и шинама за качење, што га чини једним од бољих изложбених салона у Новом Саду. Поводом обележавања 70 година установе оспособљен је још један изложбени простор за потребе сталне поставке. Овај простор опремљен је са девет витрина и два „lightbox“-а. Конференцијска сала располаже смарт таблом, озвучењем и пројектором што омогућава одржавање промоција, предавања и конференција.

4) Квалитет архивске грађе

Архив тренутно поседује 1037 фондова у којима се чува архивска грађа која сведочи о развоју Новог Сада, као и јужне Бачке. Од оснивања Архива примљено је преко 60 фондова из периода Хабзбуршке монархије. Од овог броја је 17 фондова органа управе (општина) за период до 1918. године и сви ови фондови су категорисани као архивска грађа од великог значаја. За период између два светска рата Архив је прикупио преко 100 фондова архивске грађе, а за период Другог светског рата и окупације, Архив поседује 40 фондова који уједно представљају и најважније фондове Архива.

5) Добра атмосфера у колективу

Као једну од снага Историјског архива Град Новог Сада треба истаћи и добру атмосферу у колективу. Томе вероватно доприносе и добри услови рада, али су добра атмосфера и односи међусобног поштовања свакако једна од традиција која се негује у Архиву. Овом квалитету је свакако допринео и дугогодишњи заједнички рад, а све то олакшава обављање сложених професионалних задатака које колектив обавља.

Током анализа идентификован је и одређен број **слабости**, које би требало отклонити и тиме предупредити и избећи последице које би из њих могле да уследе:

1) Недовољан број стручних радника

До октобра 2013. године, Архив је имао 23 извршиоца. У току наредне две године петоро запослених лица стекло је услов за одлазак у старосну пензију. С обзиром на ограничења у погледу запошљавања у јавном сектору, у складу са Уредбом о поступку за прибављање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава, наведена радна места су остала упражњена и непопуњена. Затим је, 2017. године још једно лице напустило Архив кроз споразумни раскид уговора о раду. На основу Одлуке Града Новог Сада о максималном броју запослених, Архиву је припало 18 лица, што је мањи број него што је Архив имао 1969. године, што не омогућава ни обављање редовних активности установе, а сасвим извесно не дозвољава пуно коришћење капацитета које би колектив могао да развије с обзиром на могућности које пружа садашњи објекат Архива.

2) Старосна структура запослених

У неповољне чиниоце спада и старосна структура запослених. У Архиву тренутно раде три лица старости између 36 и 50 година и 13 лица старости између 51 и 65 година, док међу стално запосленима најмлађе лице има 32 године. Како не постоји формално образовање за обављање архивске делатности, то подразумева да кадрови хуманистичког усмерења и образовања долазе у Архив без потребних вештина и да тек уз дугогодишњи рад са менторима/колегама стичу знања, умења и вештине на основу којих могу да успешно обављају радне задатке. Овај захтеван и друготрајан процес тражи мотивисане младе колеге, као и искусне менторе. Уколико се тренд забране запошљавања настави и онемогући пријем младих кадрова, биће спречено несметано попуњавање појединих одељења. То ће створити огромне проблеме у раду, а, са друге стране, Архив ће зауставити у покушају развоја и унапређења делатности.

3) Количина несређене грађе

Основна делатност архива везана је за сређивање архивске грађе. Према правилима архивистике, несређена грађа се не може дати на увид корисницима. У депоима Историјског архива Града Новог Сада тренутно има око 3,5 km несређене архивске грађе, што је директна последица недовољног броја запослених. То представља озбиљан проблем, јер је преузимање архивске грађе законска обавеза, а сређивање први задатак архива.

4) Недовољни капацитети за писање и реализацију пројеката

Нови трендови у реализацији културних делатности у Републици Србији захтевају све веће програмско финансирање свих установа културе. Историјски архив Града Новог Сада, сходно својим могућностима, редовно подноси предлоге пројеката на конкурсе које расписују Министарство културе Републике Србије и Секретаријат за културу АП Војводине. С обзиром на то да је Нови Сад био Европска престоница културе 2022. године и да су доступни и ИПА фондови, прилике за пројектно финансирање су много веће, али због мањка кадрова и њихове недовољне обучености, Архив није у могућности да их у потпуности искористи. Штавише, због недовољних кадровских капацитета, Архив је већ неколико пута морао да одустане од учешћа у већ одобреним,

значајним пројектима. Утолико се јасно уочава да је Архиву потребно лице које би могло искључиво да се посвети изради пројеката и конкурисању.

5) Непостојање педагошке службе и слаба видљивост Архива

Један од актуелних праваца развоја архивистике јесте и развој педагошке службе. Она омогућава васпитање и развој публике и корисника, подизање културног нивоа становништва, што у будућности може да има добар повратни утицај на рад Архива. Истовремено, јавља се потреба за организатором културних активности који би координирао рад на приређивању различитих програма и континуирано одржавао друштвене мреже чиме би се повећала видљивост Архива, како међу корисницима, тако и у широј јавности. Међутим, поново, Архив нема могућности да издвоји неког од стално запослених да би се бавио овим пословима, нити може да ангажује ново лице које би се искључиво бавило овим активностима.

6) Недовољно познавање језика грађе (латински, немачки, мађарски)

Старија архивска грађа коју чува Историјски архив Града Новог Сада, из периода 1748–1918. године, писана је на четири језика: латинском, немачком, мађарском и српском језику. Знање ових језика неопходно је за успешан рад на сређивању и обради ове грађе, што указује на то које би допунске квалитете требало да имају кадрови на које Архив рачуна у наредном периоду.

Снаге и слабости саме институције представљају само један сегмент слагалице коју је потребно уклопити да би се унапредио рад установе. Други важан аспект јесу прилике у окружењу које би могле допринети њеном развоју и негативни чиниоци – претње које би развојне планове могли омести.

Међу **приликама** које би могле допринети развоју Историјског Архива Града Новог Сада уочени су:

1) Добра комуникација са оснивачем

Град Нови Сад је годинама уназад најважнија подршка раду Историјског архива Града Новог Сада. Добра сарадња са Градоначелником, Градским већем и Управом за културу јесте један од приоритета Архива.

2) Солидно финансирање од стране оснивача - Града Новог Сада

Преко 85% процената буџета Архива долази реализацијом пројеката које установи даје Град Нови Сад. У протеклих неколико година Архив је добио нову зграду, аутомобил и опрему што омогућава несметан рад и успешну реализацију задатака.

3) Добра сарадња са установама културе и образовања у Новом Саду, Војводини, Србији и непосредном међународном окружењу

Историјски архив Града Новог Сада је у последњих пет година реализовао пројекте са следећим установама: Музеј Града Новог Сада, Завод за заштиту споменика Новог Сада, Културни центар Новог Сада, Градска библиотека Нови Сад, Архив Војводине, Музеј Војводине, Прва копнена бригада Војске Србије, Речна флотила, Бачка епархија, Војни архив, Војни музеј, Архив Београда, Архив Републике Српске, НВО Тераформинг, Скупштина Града Новог Сада, ОШ „Иван Гундулић“, СШУП „Јаков

Ненадовић“, Академија уметности у Новом Саду и другим. Неговањем добрих односа који се остварају институционално, професионално и лично, запослени у Историјском архиву Града Новог Сада стварају претпоставке за унапређење основних делатности установе, као и за могуће будуће заједничке програме и пројекте.

4) Фондови за прекограничну сарадњу

Једна од шанси за међурегионално повезивање јесу и прекогранични фондови Европске уније. Кроз своју територијалну надлежност Архив се наслања на гранични регион Републике Хрватске, тако да кроз сарадњу са институцијама из тог региона може доћи до заједничких пројеката.

5) Дигитализација као облик заштите архивске грађе

Прилику за унапређење рада Архива представља и увођење стандарда да би архивску грађу требало дигитализовати. Утолико је дигитализација процес који се наметнуо као један од битних циљева рада Архива. С једне стране, једном дигитализована грађа не мора више да се вади из депоа, чиме се смањује ризик од физичких оштећења, а са друге стране, омогућава корисницима да лакше и брже дођу до информација које их интересују. Архив има део опреме који му је потребан за дигитализацију, али потребна је дообука кадрова и правовремено дефинисање стандарда које треба поштовати приликом дигитализације да би се избегло дуплирање послова.

Током анализе је идентификован и један број **претњи** које треба имати у виду приликом планирања рада установе у наредном периоду. То су, с обзиром, на кадровске проблеме које Архив има, најпре:

1) Забрана запошљавања у државним установама

Узимајући у обзир да не постоји формално образовање за посао архивисте, јасно је да се архивисти оспособљавају тек кроз непосредни дугогодишњи рад у установи. Забрана запошљавања је зауставила тај процес, што би у будућности могло озбиљно да угрози рад Архива.

2) Губитак радних места услед одласка радника

Протеклих година Историјски архив Града Новог Сада напустило је неколико радника (одлазак у пензију, промена посла, смртни случај), што је додатно отежало процес рада у Архиву, јер упражњена радна места нису попуњена.

3) Закон о архивима у садашњем облику

Према доступним информацијама, Закон о архивима није поделио грађу на јавну и приватну, што је додатно отежало и повећало посао запослених у Архиву. Закон предвиђа дигитализовање целокупног архивског фонда 10 година од ступања на снагу Закона, односно до 2031. године, што није оствариво у предвиђеном року. Напоследку, најављено укидање сопствених прихода ће такође успорити и усложити рад Архива.

4) Изазови дигитализације

Обавеза дигитализације архивске грађе представља прилику, али истовремено и претњу. Недостатак запослених обучених за рад са информационом технологијама

свакако представља озбиљан изазов у раду. Нови програм на основу које ће обављати стручни рад у Архиву који доноси Република, такође је непознаница, а свакако остаје питање како ускладити све то са постојећим софтверским решењима (аналитика, депо и спољна служба).

Резултати SWOT анализе:

<p>СНАГЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одличан објекат и услови за чување архивске грађе • Образован стручни кадар • Добра техничка опремљеност • Квалитет архивске грађе • Добра атмосфера у колективу 	<p>СЛАБОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недовољан број стручних радника • Старосна структура запослених • Количина несређене грађе • Недовољни капацитети за писање и реализацију пројеката • Непостојање педагошке службе и слаба видљивост Архива • Недовољно познавање језика грађе
<p>ПРИЛИКЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Добра комуникација са оснивачем • Солидно финансирање од стране оснивача • Добра сарадња са установама културе и образовања • Фондови за прекограничну сарадњу • Дигитализација као облик заштите архивске грађе 	<p>ПРЕТЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Забрана запошљавања у државним установама • Губитак радних места услед одласка радника • Закон о архивима у садашњем облику • Изазови дигитализације

ИСКАЗИ О МИСИЈИ, ВИЗИЈИ И ВРЕДНОСТИМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ

МИСИЈА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ГРАДА НОВОГ САДА

Кроз свакодневне активности прикупљања, заштите, сређивања, обраде и коришћења (у истраживачке и јавно и приватно правне сврхе) архивске грађе Историјски архив Града Новог Сада се појављује као чувар, заштитник и делимично креатор историјског сећања Новог Сада и, утолико, гарант његове будућности.

ВИЗИЈА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ГРАДА НОВОГ САДА:

Историјски архив Града Новог Сада као пример примене на локалном нивоу, највиших, светских стандарда архивистике.

ЦИЉЕВИ И СТРАТЕГИЈЕ

На бази резултата стратешке анализе и кроз процес стратешког програмирања радна група је дефинисала осам стратешких циљева установе за период 2025–2029. године.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Запошљавање стручних кадрова

Историјски архив Града би морао до 2029. године да повећа број запослених како би могао успешно да обавља поверени посао и испуњава дужности које има. Дугорочно, процена је да је Архиву за оптимално функционисање потребно десет нових запослених и то на следећим позицијама: у Одељењу општих послова једно лице на позицији техничког секретара и једно лице на позицији службеника за јавне набавке; у одељењу Спољне служба два лица, док на је Обради и сређивању архивске грађе потребно шест лица са завршеним факултетом.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Сређивање несређене грађе

У Архиву тренутно има 3,5 km несређене грађе и њено сређивање је један од приоритета рада Историјског архива Града Новог Сада. У перспективи, груба процена говори да би у наредним годинама са терена Архив требало да преузме још око 25 km архивске грађе. Поштујући норме за сређивање архивске грађе очигледно је да са постојећим кадровима Архив неће бити у могућности да испуни свој основни задатак, а то је архивистичко сређивање. Тек кадровском попуном, установа ће бити у могућности да спремно прихвати овај задатак и успешно смањи количину несређене грађе. У времену 2025–2029. циљ је да средимо два километра грађе.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Јачање технолошке опремљености установе

Историјски архив Града Новог Сада је технолошки доста добро опремљен, посебно у поређењу са архивима у другим градовима Србије. Међутим, законом

предвиђена обавеза дигитализације архивске грађе до 2030. године, захтева да се постојећа техничка опремљеност унапреди.

Процес дигитализације значајан је за Историјски архив Града Новог Сада као облик заштите архивске грађе и омогућавања лакшег приступа и коришћења. Шири значај реализације овог процеса лежи у важности архивских фондова одабраних за дигитализацију. Дигитализација грађе у сфери архивске струке постала је процес без којег је готово немогуће замислити рад савременог архива. Управо због тога, у наредним годинама планирамо набавку скенера за све стандардне формате постојеће грађе (до А1) и обнављање постојеће опреме, како би Историјски архив Града Новог Сада коначно могао самостално да започне ту активност. План је да се до краја 2029. године набави следећа опрема: један скенер формата А1, два скенера формата А3 и четири дигитална фотоапарата. Циљ је да се до краја планског периода, 2029. године направи 300.000 снимака. Сам процес дигитализације ће бити вршен у складу са архивистичким стандардима што ће Архиву омогућити двоструку корист: заштиту скениране грађе, као и могућност да се архив у будућности наметне на тржишту као установа која ће самостално и квалитетно моћи да врши овај захтеван посао. Овај процес би пружио шансу запосленима да се стручно оспособе и усаврше.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Дигитализација архивске грађе

Поред техничке опремљености, кључно питање за успешно спровођење дигитализације је питање кадрова који би се дигитализацијом архивске грађе бавили, као и стандарда за које је неопходно да буду познати пре него што се са дигитализацијом грађе почне, да се послови не би непотребно дуплирали. Основни предуслов за успешно спровођење процеса дигитализације јесу једнообразна правила за све архиве, као једнообразни стандарди описа докумената (мета-дата). Увођење стандарда за све архиве је од великог значаја за ширу и стручну јавност што ће омогућити популаризацију овог културног наслеђа, као и већу научну продукцију. Пратећи смернице о дигитализацији, као и обимност посла, јасно је да ће Архиву на тој позицији бити потребна четири лица која су овладала овим делом информативних технологија.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Јачање капацитета запослених за писање и реализацију пројеката

Због недовољних капацитета за писање и реализацију пројеката, Историјски архив Града Новог Сада је претходних година често био у ситуацији да не прихвата партнерства која су нуђена. Имајући у виду многоструке прилике које се отварају наредних година, обука лица за писање пројеката биће је од приоритета Архива. Циљ је да, до краја 2027. године, бар двоје запослених у Архиву буде оспособљено да пишу и захтевније предлоге пројеката, попут оних за конкурсе Европске Уније.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење сарадње са корисницима кроз едукацију и увођење педагошке службе и повећање приступачности културних садржаја особама са инвалидитетом

Историјски архив има солидну сарадњу са корисницима, али она би се могла значајно унапредити, нарочито кроз различите форме едукативних делатности, за шта постоји потенцијал. Архив у својој редовној делатности сарађује са различитим групама корисника, међу којима централно место имају стручна јавност, школска

омладина и студенти. У току реализације претходног стратешког плана 2020–2024. године, Архив је примио 411 истраживача – корисника архивске грађе (укупно 688 истраживачких дана) са различитим темама истраживања. За потребе правних и физичких лица (странака) у датом периоду издато је укупно 15.019 уверења из архивске грађе. Од укупног броја решених захтева, 8.528 захтева се односило на радне односе (М-4 обрасци, картони ЛД, платни спискови, персонална документација), а 4.959 захтева су остали предмети (предмети по захтеву органа управе, судова, Агенције за реституцију, адвоката и физичких лица – ДН-предмети, грађевинске дозволе, употребне дозволе, дипломе о завршеној школи, отплате кредита и друго). Путем електронске поште (e-mail), одговорено је на 1.532 захтева. Гледајући кроз искуства из прошлих година, Архив само кроз овај део делатности општи са неколико хиљада људи годишње. Кроз издавачку делатност, Архив се обраћа научној јавности. Међутим, у популаризацији културног наслеђа постоји проблем, јер Архив нема педагошко одељење. Архивска педагогија, најмлађи елемент архивске делатности је одавно развијена у Западној Европи, а било би пожељно да буде присутна и у Србији. Ангажовањем лица и израдом плана рада овог одељења била би омогућена популаризација рада Архива и културне баштине уопште код млађих генерација. Планирано је да Архив до 2027. године покрене педагошку службу, за шта би за почетак било задужено једно лице са високом школском спремом, а сав потребан материјал и услове за обављање ове делатности постоје у Архиву.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7: Повећање видљивости Архива кроз уступање простора за реализацију културних програмим, унапређење web странице и коришћење друштвених мрежа

Историјски архив има једну од најбољих зграда културних установа у Новом Саду, чији потенцијали (конференцијска сала, изложбени простори) се користе за одржавање конференција, едукативне делатности, културне програме, изложбе и друго (упркос томе што њихова комерцијализација није дозвољена), чиме се подиже ниво видљивости установе. Повећање видљивости је могуће и кроз активније присуство у виртуелном простору – кроз унапређење web странице и пружања услуга електронски путем, као и значајнију активност преко друштвених мрежа. План повећања видљивости у јавности Историјског архива Града Новог Сада је рашчлањен на више активности: 1. присуство на друштвеним мрежама и електронским медијима; 2. рад са школском децом и студентима; 3. организовање изложби и предавања; 4. организовање догађаја са сродним институцијама и невладиним организацијама. Страница Историјског архива Града Новог Сада на Фејсбуку је једна од видљивијих и посећенијих страница установа културе у Србији, а у будућности је планирано и покретање налога на Инстаграму.

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 8: Формирање рестаураторске и конзерваторске радионице и књиговезнице

У згради Историјског архива Новог Сада постоје просторије предвиђене за рестаураторску и конзерваторску радионицу, а ове делатности би значајно унапредиле и рад установе. С обзиром на то да је за ове делатности потребна доста скупа опрема, решење би могло бити да ову опрему, која би се налазила у просторијама Историјског архива Новог Сада, користе и друге заштитарске установе у граду и покрајини (Архив Војводине, Матица српска, Галерија Матице српске и друге).

Услед старости, ратова и разарања, као и неадекватног чувања и коришћења, архивској грађи су наношена различита физичка и биохемијска оштећења. Многи непроцењиво вредни архиви и рукописи, претрпели су већа или мања оштећења. Често им недостају углови (понегде делови, чак и читаве странице), док су листови и кожни повези неретко исцепани, суви и крти. Прегледом архивске грађе уочени су микроорганизми који су у великој мери захватили папир. Узорци су узимани са архивске грађе и из ваздуха депоа у којима се грађа налази. У ваздуху и на архивској грађи нађен је значајан број спорулисаних и неспорулисаних гљивица, доминантно из родова *Aspergillus* *Fusarium* и *Penicillium*, али и родова *Cladosporium* *Aspergillus*. Налаз Департамента за биологију Природно-математичког факултета у Новом Саду, где је вршена анализа, показује присуство велике количине плесни и гљивица, које у значаној мери оштећују архивску грађу. Услед штетних дејстава сувише влажног или сувог ваздуха и варирања температуре средине, постоји велики ризик и оправдана бојазан да би могли остати без непроцењиво вредних и ретких фондова. У најскоријој будућности поједини фондови би могли бити девастирани, а огроман досадашњи труд, као и труд ранијих генерација, обезвређен, јер ову културну баштину, уколико убрзо не буде заштићена од даљег пропадања, неће бити лако сачувати за будућа покољења. Формирањем радионице у Архиву би био омогућен неупоредиво ефикаснији рад на чувању вредне културне баштине, а иста услуга била би пружана и другим архивима у Србији. Тренутно, ван Београда, постоји само једна радионица – у Архиву Војводине – што доводи до тога да због обима посла колеге из тог архива не могу да постигну да заврше све послове. Зато би отварање једне овакве радионице повећало учинковитост заштите културних добара у Новом Саду и Војводини. Од опреме је потребно купити систем за аноксиону дезисенкцију, преносни музејски усисивач, реустараторску лемилицу, улошке за ртц2, ултразвучни расписривач паре са регулатором ртц, Бонецо овлаживач, сушилицу за папир СР2, две кадице, пресу за папир и два стола за рестаурацију. За обављање ових послова потребно је запошљавање два лица.

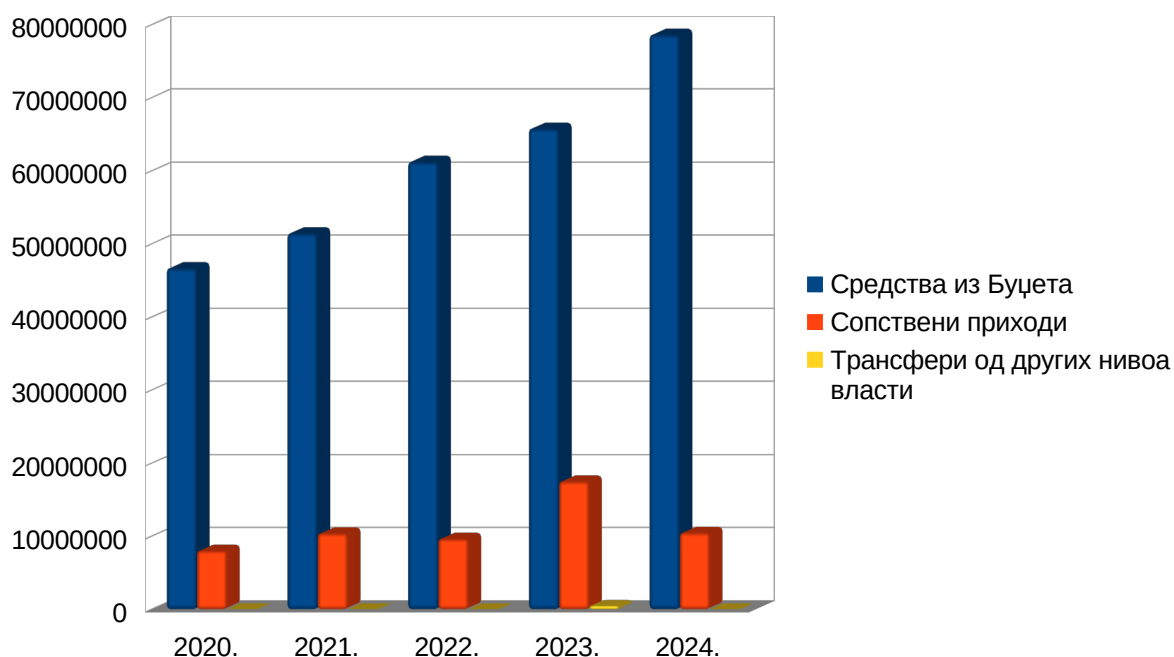
АКЦИОНИ ПЛАН

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	АКЦИОНИ ПЛАН ЗА 2026. ГОДИНУ
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Запошљавање стручних кадрова</i>	У првој години примене новог стратешког плана, главни акценат у раду и даље ће бити на новом запошљавању. Током 2024. године једна запослена отишла је у старосну пензију. Планирано је да се у 2026. години у Архиву запосли двоје стручњака – архивист на пословима дигитализације архивске грађе и организатор културних активности и педагошке службе. За реализацију овог циља биће неопходан договор са оснивачем, с обзиром на забрану запошљавања.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Сређивање несређене грађе</i>	У току 2026. године планирано је сређивање 250 метара несређене архивске грађе – за шта ће бити надлежан шеф Одељења за обраду и сређивање.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Јачање технолошке опремљености установе</i>	У првој години реализације стратешких циљева планирана је набавка скенера за веће формате. За овај део ће бити задужени директор и помоћник директора.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Дигитализација архивске грађе</i>	Планирано је да се до краја 2026. године направи 10.000 дигиталних записа. Послом ће руководити шеф Одељења за обраду и сређивање.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Јачање капацитета запослених за писање и реализацију пројеката</i>	Планирано је да до краја 2026. године двоје лица из Одељења за обраду и сређивање започне обуку за писање пројеката.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређење сарадње са корисницима кроз едукацију и увођење педагошке службе и повећање приступачности културних садржаја особама са инвалидитетом</i>	Наставак сарадње са основним и средњим школама где ћемо кроз рад са историјским секцијама започети рад на архивској педагогији. Циљ је да у току 2026. године Архив посети 10 школа што ће бити корак ка формирању педагошке службе. У циљу повећања приступачности, предвиђена је набавка два интерактивна тотема за изложбени простор, у оквиру којих би били доступни садржаји за особе са инвалидитетом. За реализацију ових пројеката биће задужен Шеф одељења за документацију, информације и коришћење и заштиту архивске грађе ван Архива
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7: Повећање видљивости Архива кроз уступање простора за реализацију културних програма, унапређење веб странице и коришћење друштвених мрежа</i>	У току 2026. године планиран је наставак сарадње са установама и удружењима, покретање Инстаграм налога што ће повећати видљивост Архива. За реализацију ове групе циљева биће задужен директор Архива.
<i>СТРАТЕШКИ ЦИЉ 8: Формирање рестаураторске и конзерваторске радионице и књиговезнице у оквиру Историјског архива Града Новог Сада</i>	План је да се у првој години програма започне посао на формирању радионице за конзервацију кроз набавку једног скенера за стандардне формате. За реализацију овог циља биће ће задужен секретар Архива.

ПЛАН БУЏЕТА

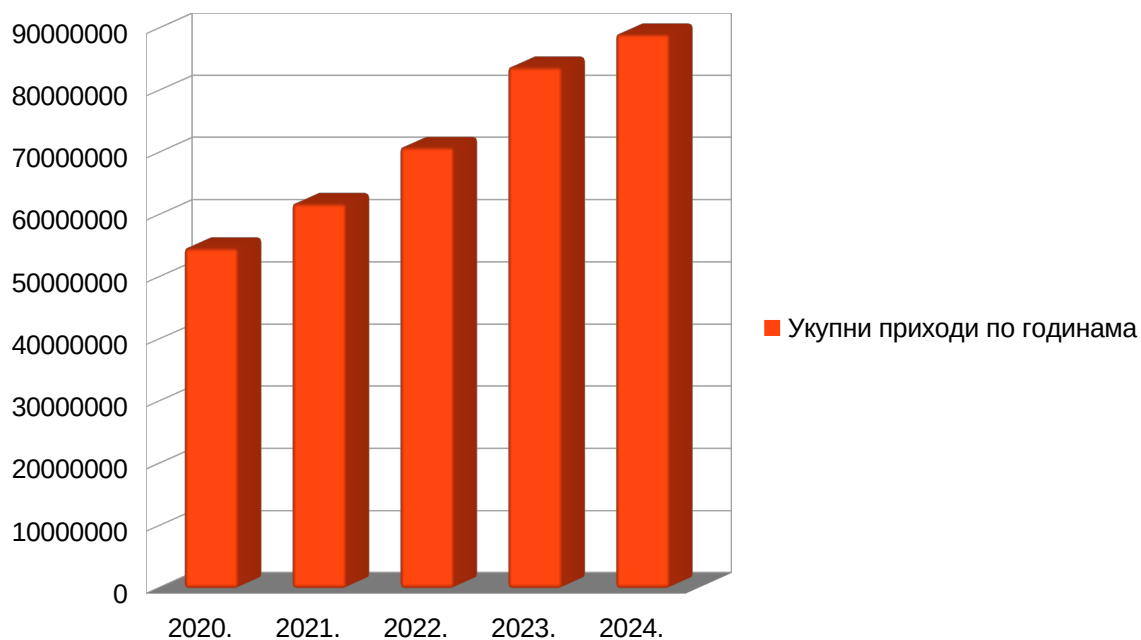
Ради остварења стратешких циљева у акционом плану за 2026. годину, Архив ће од оснивача тражити неопходна средства за запошљавање два нова стручњака. Поред тога, фокус ће бити и на набавци скенера за формат А2 или А1 у износу од 2.200.000 до 6.400.000 динара, као и набавка опреме за формирање радионице за конзервацију (скенер формата А3 – потребна средства око 150.000 динара). За реализацију овог дела плана, биће тражена средства из буџета. Почетак обуке за писање пројеката за двоје запослених (100.000 динара) биће обезбеђен из сопствених прихода.

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ

Графикон 1. Структура прихода Архива у периоду 2020-2024.

Анализирајући структуру прихода Архива у претходном планском периоду (2020–2024) приметан је константан раст прихода, како међу средствима добијеним из буџета, тако и у сопственим приходима. Средства из буџета (плави стуб) 2021. године имају раст од 10% у поређењу са 2020. годином, 2022. године раст је 19% у односу на 2021. годину. Наредне године (2023) забележен је раст од 7%, а 2024. раст од 19,5% у односу на претходну годину. Сопствени приходи (црвени стуб) 2021. године имали су раст од 29% у односу на 2020. годину, 2022. године 7% у односу на претходну, а 2023. чак 81% у односу на 2022. годину. Ова средства и 2024. године су у порасту од 40% у односу на претходну годину. Жутим бојом су обележени трансфери од других нивоа власти, којих је било само 2023. године у износу од 486.000,00 динара.

Графикон 2. Приказ укупних прихода Архива у периоду 2020-2024.

На графикону бр.2 графички су приказани укупни приходи по годинама, који подразумевају средства из Буџета, сопствене приходе и трансфере од других нивоа власти, у периоду од 2020–2024. године. У поменутом периоду раст укупних прихода износи 62 %, што указује на финансијску стабилност наше установе.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА ПЛАНА

Мониторинг реализације плана биће задатак менаџмента установе и бар још једног члана радне групе коме буде додељена та дужност. Од четири типа мониторинга – мониторинга резултата, мониторинга процеса, мониторинга контекста и мониторинга утицаја – посебна пажња биће посвећена томе да ли се резултати остварују у планираном времену (мониторинг резултата) и анализи процеса кроз који се реализује стратешки план (мониторинг процеса).

На основу стратешког плана сваке године ће бити прављени акциони планови који ће бити основа за активности мониторинга. Запослени у Архиву задужени за мониторинг пажљиво ће пратити реализацију активности и остварење резултата и у случајевима застоја у њиховој реализацији предузимати корективне мере.

Евалуација постигнутог биће вршена на крају сваке године и пре почетка реализације новог акционог плана. У евалуацију постигнутог биће укључени сви чланови колектива, као и чланови Управног одбора. Задатак евалуације биће да се „лекције“ научене претходне године у остварењу стратешког плана, што успешније примене у даљој реализацији плана. Биће оцењивани релевантност планираног, ефикасност и ефективност активности, као и утицај и одрживост остварених резултата и циљева.

КОМУНИЦИРАЊЕ ПЛАНА

План ће бити комунициран на више нивоа. Најпре, пре његовог усвајања, стратешки план ће бити представљен целом колективу и мишљења и сугестије изражени током састанка биће уграђени у сам план. Финална верзија плана биће потом представљена члановима Управног одбора који би требало званично и да га усвоје. Имајући у виду да остварење многих од стратешких циљева (запошљавање потребних нових кадрова, набавка нове опреме, формирање педагошке службе и конзерваторске и рестаураторске радионице...) директно зависе од подршке и помоћи оснивача (Града Новог Сада) планиран је састанак са представницима оснивача на коме би стратешки план и акциони план за 2026. годину били представљени. Стратешки план Историјског архива Града Новог Сада је амбициозан, за његово остварење треба се изборити за подршку доносилаца одлука, стручњака и јавности, па ће утолико успешно комуницирање плана бити од велике важности.